

ks. Bogdan Zbroja

Biblijne „szemranie”

Karty Biblii zawierają wiele opowiadań mówiących o niezgadaniu się ludzi między sobą. Co więcej, zdarzało się, i to dość często, że ludzie szemrali nawet przeciwko samemu Bogu. Dlatego w niniejszym artykule postaramy się odpowiedzieć na pytanie, dlaczego tak się działo, z jakiego powodu ludzie szemrali, a także: przeciw komu?

Skupimy się na greckiej wersji Pisma Świętego¹. Takie ograniczenie zakresu badań pozwala dokładnie analizować identyczne greckie terminy bez konieczności szukania ich hebrajskich odpowiedników.

Na początku należy wyodrębnić interesujące nas terminy mówiące o zjawisku, jakim jest szemranie. Drugim krokiem będzie wydobycie wszystkich miejsc w Piśmie Świętym, które zawierają odnalezione słowa. Na zakończenie postaramy się udzielić odpowiedzi na postawione powyżej pytania.

Terminologia

Na określenie zjawiska szemrania Pismo Święte zapisane w języku greckim stosuje pięć słów: γογγύζω, γόγγυσις, γογγυσμός, γογγυστής i διαγογγύζω. Hebrajska wersja Biblii także nie posługuje się jednym terminem na jego określenie². Cztery greckie terminy: γογγύζω, γόγγυσις, γογγυσμός i διαγογγύζω traktowane są zamiennie i oznaczają to samo: szemranie, narzekanie³. Słowo zaś γογγυστής oznacza człowieka szemrającego lub narzekającego⁴.

---

¹ *Septuaginta – id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes*, edidit A. Rahlfs, Stuttgart 1979 (skrót: LXX). Źródłem tekstu oryginalnego dla Nowego Testamentu jest: *Novum Testamentum Graece*, post Eberhard Nestle et Erwin Nestle communiter ediderunt Kurt Aland, Stuttgart 1979²⁶; zaś dla tłumaczenia polskiego: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, opracował zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów tyńieckich, Poznań 1980³ (skrót: BT).

² W języku hebrajskim szemranie najczęściej określają słowa: דַּבָּר וְהִלָּךְ i דַּבָּר וְהִלָּךְ. Wiadomo, że termin דַּבָּר oznacza także zwyczajne mówienie, jednak w niejednym kontekście (np. Wj 15, 24; Lb 14, 2 etc.) oznacza także szemranie.

³ Por. W. BAUER, *Wörterbuch zum Neuen Testament*, Berlin-New York 1971⁵, k. 326 i 362; A. J. HESS, *γογγύζω*, [w:] *Exegetisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, hrsg. von H. Balz,

Występowanie w Biblii

Ze względu na pewną przejrzystość i logiczne uporządkowanie, występowanie analizowanych słów w Piśmie Świętym podzielimy na Stary i Nowy Testament.

STARY TESTAMENT

W *Septuagincie* spotykamy wiele miejsc, w których dostrzegamy szemranie ludzi. Szczególnie jest to widoczne podczas trudnych chwil dla narodu. Wówczas buntują się oni przeciw Bogu i przeciw zwierzchnikom, których On ustanowił nad nimi.

Termin γογγύζω występuje w *Septuagincie* 15 razy: Wj 17, 3; Lb 11, 1; 14, 27 (2 razy). 29; 17, 6. 20; Sdz 1, 14; Jdt 5, 22; Ps 59 [58], 16; 106 [105], 25; Syr 10, 25; Iz 29, 24; 30, 12; Lm 3, 39⁵.

Termin γόγγυσις jest tak zwanym *hapax legomenon*⁶ *Septuaginty*, gdyż pojawia się tu tylko jeden raz: Lb 14, 27⁷.

Następny termin γογγυσμός występuje w LXX 11 razy: Wj 16, 7. 8 (2 razy). 9. 12; Lb 17, 20. 25; Mdr 1, 10; Syr 46, 7; Pnp 5, 13; 16, 11; Iz 58, 9⁸.

Słowo διαγογγύζω pojawia się 10 razy, Wj 15, 24; 16, 2. 7. 8; Lb 14, 2. 36; 16, 11; Pwt 1, 27; Joz 9, 18; Syr 31, 24⁹.

Biorąc pod uwagę kanoniczny układ ksiąg Biblii, rozpoczniemy naszą prezentację od perykop z Księgi Wyjścia, zawierających sceny szemrania. Oto miejsca, które o tym mówią:

Wj 15, 24: καὶ διεγόγγυζεν ὁ λαὸς ἐπὶ Μωυσῆν λέγοντες τί πίομεθα¹⁰.

Wj 16, 2. 7 (2 razy). 8 (3 razy). 9. 12: ² διεγόγγυζεν πάσα συναγωγή υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπὶ Μωυσῆν καὶ Ααρων [...]. ⁷ καὶ πρῶτῳ ὄψεσθε τὴν δόξαν κυρίου ἐν τῷ εἰσακοῦσαι τὸν γογγυσμὸν ὑμῶν ἐπὶ τῷ θεῷ ἡμεῖς δὲ τί ἔσμεν ὅτι διαγογγύζετε καθ' ἡμῶν. ⁸ καὶ εἶπεν Μωυσῆς ἐν τῷ διδόναι κύριον ὑμῖν ἑσπέρας κρέα φαγῆν καὶ ἄρτους τὸ πρῶτῳ εἰς πλησμονὴν διὰ τὸ εἰσακοῦσαι κύριον τὸν γογγυσμὸν

G. Schneider, t. 2, Stuttgart-Berlin-Köln-Mainz 1981, k. 618-619; por. R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu. Wydanie z pełną lokalizacją haseł, kluczem polsko-greckim oraz indeksem form czasownikowych*, Warszawa 1994, s. 113 i 127; H. REGENSTORF, γογγύζω, [w:] *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, hrsg. von G. Kittel, t. 1, Stuttgart 1949, s. 727-737.

⁴ Por. R. POPOWSKI, *Wielki słownik...*, dz. cyt., s. 113.

⁵ Por. E. HATCH, H. A. REDPATCH, *A concordance to the septuagint and the other greek versions of the old testament*, t. 1, Graz 1975, s. 274.

⁶ Por. S. SIEROTWIŃSKI, *Słownik terminów literackich*, Kraków 1994⁵, s. 92.

⁷ Por. E. HATCH, H. A. REDPATCH, *A concordance...*, dz. cyt., s. 274.

⁸ Por. tamże.

⁹ Por. tamże.

¹⁰ BT: „**Szemrał** lud przeciw Mojżeszowi i mówił: Cóż będziemy pili?” (Wj 15, 24).

ὑμῶν ὃν ὑμεῖς διαγογγύζετε καθ' ἡμῶν ἡμεῖς δὲ τί ἐσμὲν οὐ γὰρ καθ' ἡμῶν ὁ γογγυσμὸς ὑμῶν ἐστὶν ἀλλ' ἢ κατὰ τοῦ θεοῦ. ⁹ εἶπεν δὲ Μωυσῆς πρὸς Ααρων εἶπὸν πάση συναγωγῇ υἱῶν Ἰσραηλ προσέλθατε ἐναντίον τοῦ θεοῦ εἰσακήκοεν γὰρ ὑμῶν τὸν γογγυσμὸν [...]. ¹² εἰσακήκοα τὸν γογγυσμὸν τῶν υἱῶν Ἰσραηλ λάλησον πρὸς αὐτοὺς λέγων τὸ πρὸς ἐσπέραν ἔδεσθε κρέα καὶ τὸ πρῶν πλησθήσεσθε ἄρτων καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν¹¹.

Wj 17, 3: ἐδίψησεν δὲ ἐκεῖ ὁ λαὸς ὕδατι καὶ ἐγόγγυζεν ἐκεῖ ὁ λαὸς πρὸς Μωυσῆν λέγοντες ἵνα τί τοῦτο ἀνεβίβασας ἡμᾶς ἐξ Αἰγύπτου ἀποκτεῖναι ἡμᾶς καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν καὶ τὰ κτήνη τῶ δίψει¹².

W Księdze Wyjścia spotykamy dziesięć wystąpień terminów określających zjawisko szemrania. Już od samego początku wędrówki przez pustynię dostrzegamy szemranie Izraelitów przeciw Mojżeszowi, który na polecenie JHWH wyprowadził lud z Egiptu. Po trzech dniach drogi, od momentu cudownego przejścia przez Morze Czerwone, zaczynają w miejscowości Mara szemrać z powodu braku wody (zob. Wj 15, 22nn). Na polecenie Boga Mojżesz wrzuca do niezdatnej do picia wody drewno i od tego momentu wody „stają się słodkie” (zob. Wj 15, 25)¹³. Bóg więc daje zdatną do picia wodę swojemu spragnionemu ludowi.

Szesnasty rozdział Księgi Wyjścia opowiada o opiece Boga nad ludem. Izraelici zaczynają szemrać przeciw Mojżeszowi i Aaronowi z powodu braku pożywienia¹⁴. Skończyły się bowiem zapasy, które zabrali z Egiptu. W odpowiedzi na szemranie ludu, Bóg daje mannę oraz przepiórki. Znowu szemranie ludu spotyka się z dobrotliwą odpowiedzią Boga.

Trzecie miejsce w Księdze Wyjścia mówiące o szemraniu ludu to opowiadanie o „wodzie ze skały” (zob. Wj 17, 1nn). Także i tu lud szemrze przeciw Mojżeszowi, a powodem tego jest podobnie jak wyżej w Wj 15, 24 brak wody

---

¹¹ BT: „²I zaczęło **szemrać** na pustyni całe zgromadzenie Izraelitów przeciw Mojżeszowi i przeciw Aaronowi [...]. ⁷ A rano ujrzyście chwałę Pana, gdyż usłyszał On, że **szemrzecie** przeciw Panu. Czymże my jesteśmy, że **szemrzecie** przeciw nam? ⁸ Mojżesz powiedział: Wczorzem Pan da wam mięso do jedzenia, a rano chleb do sytości, bo słyszał Pan **szemranie** wasze przeciw Niemu. Czymże bowiem my jesteśmy? Nie **szemraliście** przeciwko nam, ale przeciw Panu! ⁹ Mojżesz rzekł do Aarona: Powiedz całemu zgromadzeniu Izraelitów: Zbliźcie się do Pana, gdyż słyszał wasze **szemrania** [...]. ¹² Słyszałem **szemranie** Izraelitów. Powiedz im tak: O zmiernychu będziecie jeść mięso, a rano nasycicie się chlebem. Poznaćcie wtedy, że Ja, Pan, jestem waszym Bogiem” (Wj 16, 2. 7. 12).

¹² BT: „Ale lud pragnął tam wody i dlatego **szemrał** przeciw Mojżeszowi i mówił: Czy po to wyprowadziłeś nas z Egiptu, aby nas, nasze dzieci i nasze bydło wydać na śmierć z pragnienia?” (Wj 17, 3).

¹³ Por. *Księga Wyjścia. Wstęp. Przekład z oryginału. Komentarz*, oprac. S. Łach, Poznań 1964.

¹⁴ Por. R. J. CLIFFORD, *Księga Wyjścia*, [w:] *Katolicki Komentarz Biblijny*, red. nauk. wyd. oryg. R. E. Brown, J. A. Fitzmyer, R. E. Murphy, red. nauk. wyd. pol. W. Chrostowski, przekł. K. Bardski [i in.], Warszawa 2001, s. 82.

do picia. Odpowiedź Boga jest do przewidzenia: tu też poprzez Mojżesza daje wodę spragnionemu ludowi, wyprowadzając ją ze skały (zob. Wj 17, 6)¹⁵.

Wyraźnie widać, na podstawie powyższych tekstów, że szemranie ludzi w Księdze Wyjścia nie powoduje kary ze strony Boga, ale wręcz przeciwnie – Bóg udziela tego, co jest powodem ich szemrania.

Kolejne biblijne teksty mówiące o szemraniu odnajdujemy w Księdze Liczb:

Lb 11, 1: καὶ ἦν ὁ λαὸς γογγύζων πονηρὰ ἔναντι κυρίου καὶ ἤκουσεν κύριος καὶ ἔθυμώθη ὀργῆ καὶ ἐξεκαύθη ἐν αὐτοῖς πῦρ παρὰ κυρίου καὶ κατέφαγεν μέρος τι τῆς παρεμβολῆς¹⁶.

Lb 14, 2. 27 (3 razy). 29. 36: ² καὶ διεγόγγυζον ἐπὶ Μωυσῆν καὶ Ααρων πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ καὶ εἶπαν πρὸς αὐτοὺς πᾶσα ἡ συναγωγὴ ὄφελον ἀπεθάνομεν ἐν γῆ Αἰγύπτῳ ἢ ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ εἰ ἀπεθάνομεν (...). ²⁷ ἕως τίνος τὴν συναγωγὴν τὴν πονηρὰν ταύτην ἃ αὐτοὶ γογγύσουσιν ἐναντίον ἐμοῦ τὴν γόγγυσιν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἦν ἐγόγγυσαν περὶ ὑμῶν ἀκήκοα (...). ²⁹ ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ πεσεῖται τὰ κῶλα ὑμῶν καὶ πᾶσα ἡ ἐπισκοπὴ ὑμῶν καὶ οἱ κατηριθμημένοι ὑμῶν ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω ὅσοι ἐγόγγυσαν ἐπ’ ἐμοί (...). ³⁶ καὶ οἱ ἄνθρωποι οὐκ ἀπέστειλεν Μωυσῆς κατασκέψασθαι τὴν γῆν καὶ παραγενηθέντες διεγόγγυσαν κατ’ αὐτῆς πρὸς τὴν συναγωγὴν ἐξενέγκαι ῥήματα πονηρὰ περὶ τῆς γῆς¹⁷.

Lb 16, 11: οὐτως ἐσὶ καὶ πᾶσα ἡ συναγωγὴ σου ἡ συνηθρισμένη πρὸς τὸν θεόν καὶ Ααρων τίς ἂν οὖν ὅτι διαγογγύσετε κατ’ αὐτοῦ¹⁸.

Lb 17, 6. 20 (2 razy). 25: ⁶ καὶ ἐγόγγυσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τῇ ἐπαύριον ἐπὶ Μωυσῆν καὶ Ααρων λέγοντες ὑμεῖς ἀπεκτάγκατε τὸν λαὸν κυρίου (...). ²⁰ καὶ ἔσται ὁ ἄνθρωπος ὃν ἐὰν ἐκλέξωμαι αὐτόν ἢ ῥάβδος αὐτοῦ ἐκβλαστήσει καὶ περιελῶ ἀπ’ ἐμοῦ τὸν γογγυσμὸν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἃ αὐτοὶ γογγύσουσιν ἐφ’ ὑμῖν [...]. ²⁵ καὶ εἶπεν κύριος πρὸς Μωυσῆν ἀπόθες τὴν ῥάβδον Ααρων ἐνώπιον

---

¹⁵ Por. J. F. CRAGHAN, *Księga Wyjścia*, [w:] *Międzynarodowy komentarz do Pisma Świętego. Komentarz katolicki i ekumeniczny na XXI wiek*, red. nauk. wyd. oryg. W. R. Farmer, współred. S. McEvenue, A. J. Levoratti, D. L. Dungan, red. nauk. wyd. pol. W. Chrostowski, współred. T. Mieszkowski, P. Pachciarek, Warszawa 2000, s. 340.

¹⁶ BT: „Lecz lud zaczął szemrać przeciw Panu narzekając, że jest mu źle. Gdy to usłyszał Pan, zapłonął gniewem. Zapalił się przeciw nim ogień Pana i zniszczył ostatnią część obozu” (Lb 11, 1).

¹⁷ BT: „² Izraelici szemrali przeciwko Mojżeszowi i Aaronowi. Całe zgromadzenie mówiło do nich: Obyśmy byli pomarli w Egipcie albo tu na pustyni! [...]. ²⁷ Jak długo mam znieść to przewrotne zgromadzenie szemrzące przeciw Mnie? Słyszałem szemranie Izraelitów przeciw Mnie [...]. ²⁹ Trupy wasze zalegną tę pustynię. Wy wszyscy, którzy zostaliście spisani w wieku od dwudziestu lat wzwyż, wy, którzyście przeciwko Mnie szemrali [...]. ³⁶ Ludzie ci, których Mojżesz posłał na zbadanie kraju i którzy po powrocie pobudzili zgromadzenie do szemrania, podając fałszywe wiadomości o kraju” (Lb 14, 2. 27. 29. 36).

¹⁸ BT: „Złączyliście się przeciw Panu, ty i cała twoja zgraja; kimże jest Aaron, że szemrzecie przeciw niemu?” (Lb 16, 11).

τῶν μαρτυρίων εἰς διατήρησιν σημεῖον τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνηκόντων καὶ παυσάσθω ὁ γογγυσμὸς αὐτῶν ἀπ' ἐμοῦ καὶ οὐ μὴ ἀποθάνωσιν¹⁹.

Księga ta zawiera w sumie 12 wystąpień terminów określających zjawisko szemrania. W rozdziale jedenastym księgi Izraelici docierają do miejsca Taabeera, gdzie szemrzą przeciw Panu z powodu niewygód podróży. Tutaj Bóg karze lud zsyłając nań ogień²⁰.

Rozdział czternasty zawiera aż sześć miejsc, w których znajdujemy terminologię związaną z szemraniem. Powodem buntu ludu przeciw Mojżeszowi i Aaronowi są nieprawdziwe wiadomości, które przekazali zwiadowcy po powrocie z Kanaanu (zob. Lb 13). Bóg chce unicestwić niewiernych, jednakże Mojżesz wstawia się za ludem i Bóg przebaczca. Spotykamy tu skargę Boga na swój lud: „Jak długo mam znosić to przewrotne zgromadzenie szemrzące przeciw Mnie? Słyszałem szemranie Izraelitów przeciw Mnie” (Lb 14, 27). Karą Boga jest zapewnienie, że spośród tych, którzy wyszli z Egiptu, jedynie Kaleb i Jozue wejdą do Ziemi Obiecanej (zob. Lb 14, 30)²¹; pozostali zwiadowcy, którzy pobudzili lud do szemrania, „pomarli nagłą śmiercią” (zob. Lb 14, 37).

Księga Liczb w rozdziale 16 znów opisuje bunt ludu przeciw Mojżeszowi i Aaronowi. Korach, Datan i Abiram zapragnęli władzy kapłańskiej udzielonej przez Boga Aaronowi²². Za podburzenie do szemrania ludu zostają ukarani w niezwykle sposób: ziemia rozstępuje się pod nimi i pochłania ich żywcem (zob. Lb 16, 31-33).

Kontynuację szemrania przeciw Mojżeszowi i Aaronowi spotykamy także w rozdziale 17. Tu na dowód wybrania przez Boga zakwita laska Aarona – prawowitego arcykapłana. W ten sposób staje się ona świadectwem przeciw wszelkim uzurpatorom władzy w Izraelu²³.

Księga Liczb zawiera już groźne kary, którymi Pan dotknął szemrzących przeciw Niemu. Tylko w ostatnim przypadku nie ma mowy o ukaraniu szemrzących, jedynie laska Aarona ma być świadectwem przeciw nim.

Następną Księgą, zawierającą opisy szemrania ludu jest Księga Powtórnego Prawa.

---

¹⁹ BT: „⁶ A nazajutrz **szemrała** cała społeczność Izraelitów przeciw Mojżeszowi i Aaronowi mówiąc: Wyście wytracili lud Pana [...]. ²⁰ Laska męża, którego obrałem, zakwitnie, i uciśnie **szemranie** Izraelitów, które się podniosło przeciwko wam [...]. ²⁵ A Pan rzekł do Mojżesza: Połóż laskę Aarona z powrotem przed Arką Świadectwa, by się przechowała jako znak przeciw zbuntowanym. Zakończ w ten sposób ich **szemranie** przede Mną, aby nie poginęli” (Lb 17, 6. 20. 25).

²⁰ Por. C. E. L'HEUREUX, *Księga Liczb*, [w:], *Katolicki Komentarz...*, dz. cyt., s. 137.

²¹ Por. O. ARTUS, *Księga Liczb*, [w:] *Międzynarodowy Komentarz...*, dz. cyt., s. 393.

²² Por. *Księga Liczb. Wstęp. Przekład z oryginału. Komentarz. Ekskursy*, oprac. S. Łach, Poznań-Warszawa 1970, s. 167.

²³ Por. O. ARTUS, *Księga Liczb...*, dz. cyt., s. 393.

Pwt 1, 27: καὶ διεγογγύζετε ἐν ταῖς σκηναῖς ὑμῶν καὶ εἶπατε διὰ τὸ μισεῖν κύριον ἡμᾶς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου παραδοῦναι ἡμᾶς εἰς χεῖρας Ἀμορραίων ἐξολοθρεῦσαι ἡμᾶς²⁴.

Tu spotykamy tylko jedno miejsce, w którym widzimy Izraelitów szemrzących przeciw Bogu. Na początku tak zwanej „pierwszej mowy Mojżesza” natchniony autor wspomina, powyżej już analizowane, szemranie ludu spowodowane nieprawdziwymi wieściami głoszonymi przez zwiadowców z Kanaanu. Słowa te są wyrzutem skierowanym przez przywódcę Izraela do buntującego często się ludu²⁵.

W *Pięcioksięgu* możemy odnaleźć aż 23 miejsca, w których pojawiają się terminy mówiące o zjawisku szemrania ludzi. Widzimy wyraźne rozróżnienie w podejściu do szemrzących w Księgach: Wyjścia i Liczb. W pierwszej z nich Bóg przebacza i nie zsyła kary. W drugiej zaś przykładowo karze szemrzących. Księga Powtórzonego Prawa zawiera jedynie relację o wydarzeniach wcześniej opisanych.

Księga Jozuego także opowiada o szemraniu ludu przeciwko jego książętom. Spowodowane to zostało nielegalnie zawartym przymierzem z Gibeonitami (zob. Joz 9, 14nn).

Joz 9, 18: καὶ οὐκ ἐμαχέσαντο αὐτοῖς οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ὅτι ὤμοσαν αὐτοῖς πάντες οἱ ἄρχοντες κύριοι τὸν θεὸν Ἰσραὴλ καὶ διεγογγύσαν πᾶσα ἡ συναγωγὴ ἐπὶ τοῖς ἄρχουσιν²⁶.

W tej księdze książęta zawarli przymierze z innym narodem, bez pytania wyroczeni Pana (zob. Joz 9, 14). Za ten czyn spotkało zwierzchników szemranie ze strony ludu²⁷.

Kolejną księgą, mówiącą o szemraniu jest Księga Sędziów.

Sdz 1, 14: καὶ ἐγένετο ἐν τῇ εισόδῳ αὐτῆς καὶ ἐπέσεισεν αὐτὴν Γοθουνηλ τοῦ αἰτήσαι παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἄγρον καὶ ἐγόγγυζεν καὶ ἔκραζεν ἀπὸ τοῦ ὑποζυγίου εἰς γῆν νότου ἐκδέδοσάι με καὶ εἶπεν αὐτῇ Χαλεβ τί ἐστίν σοι²⁸.

Księga Sędziów zawiera jedno miejsce, w którym spotykamy termin γογγύζω. Jednakże jest on tu użyty jako czasownik określający zwykłą czynność mówienia mającego na celu przekonanie rozmówcy do wykonania określonej czynności.

W Księdze Judyty także jeden raz pojawia się zjawisko szemrania.

---

²⁴ BT: „**Szemraliście** w namiotach, mówiąc: Z nienawiści do nas wyprowadził nas Pan z ziemi egipskiej, by wydać nas w ręce Amorytów na zagładę” (Pwt 1, 27).

²⁵ Por. *Księga Powtórzonego Prawa. Wstęp. Przekład z oryginału. Komentarz. Ekskursy*, oprac. S. Łach, Poznań-Warszawa 1971, s. 97.

²⁶ BT: „Izraelici nie natarli na nich, ponieważ książęta społeczności przysięgli im na Pana, Boga Izraela. Ale cała społeczność **szemrała** przeciw książętom” (Joz 9, 18).

²⁷ Por. M. D. COOGAN, *Księga Jozuego*, [w:] *Katolicki Komentarz...*, dz. cyt., s. 193.

²⁸ BT: „Gdy ona przybyła, **skłoniła go**, aby zażądał pola od jej ojca. Następnie zsiadała z osła, a Kaleb ją zapytał: Czego sobie życzysz?” (Sdz 1, 14).

Jdt 5, 22: καὶ ἐγένετο ὡς ἐπαύσατο Αχιωρ λαλῶν τοὺς λόγους τούτους καὶ ἐγόγγυσεν πᾶς ὁ λαὸς ὁ κυκλῶν τὴν σκηνὴν καὶ περιστώς καὶ εἶπαν οἱ μεριστᾶνες Ολοφέρνηου καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν παραλίαν καὶ τὴν Μωαβ συγκόψαι αὐτόν²⁹.

Analizowany fragment Księgi Judyty traktuje o mowie Achiora, który radził wojskom asyryjskim, aby zaniechali walki z Izraelitami. Jego słowa wzbudziły szemranie w szeregach wojska³⁰. Za karę oddano go w ręce Izraelitów (zob. Jdt 6, 10).

Kolejne dwa wystąpienia terminów określających szemranie znajdujemy w Księdze Psalmów.

Ps 59 [58], 16: αὐτοὶ διασκορπισθήσονται τοῦ φαγεῖν ἐὰν δὲ μὴ χορτασθῶσιν καὶ γογγύσουσιν³¹.

Ps 106 [105], 25: καὶ ἐγόγγυσαν ἐν τοῖς σκηνώμασιν αὐτῶν οὐκ εἰσήκουσαν τῆς φωνῆς κυρίου³².

Psalm 59 [58] należy do gatunku tak zwanych lamentacji indywidualnych³³, w których główny bohater ucieka się do Boga jako jedyne źródła ocalenia przed przemożnymi wrogami. Psalm 106 [105] trudno precyzyjnie zaliczyć do jednego gatunku literackiego. Uczni spięrają się, czy jest to lamentacja narodu, czy tak zwany psalm historyczny³⁴. Werset 25 nawiązuje wyraźnie do opisanego powyżej zjawiska szemrania ludu po powrocie zwiadowców z Kanaanu (zob. wyżej komentarz do Lb 14, 27nn). „Gdy jednak tutaj karą za szemranie było błąkanie się po pustyni, aż do śmierci wszystkich powyżej lat 20, to autor Ps 106 w w. 27 uważa za karę uprowadzenie do niewoli babilońskiej”³⁵.

Księga Mądrości zawiera dwa miejsca, w których spotykamy słowa określające szemranie.

Mdr 1, 10. 11: ¹⁰ ὅτι οὐς ζηλώσεως ἀκροῦται τὰ πάντα καὶ θροῦς γογγυσμῶν οὐκ ἀποκρύπτεται ¹¹ φυλάξασθε τοῖνον γογγυσμὸν ἀνωφελῆ καὶ ἀπὸ καταλαλιᾶς φείσασθε γλώσσης ὅτι φθέγμα λαθραῖον κενὸν οὐ πορεύεται στόμα δὲ καταψευδόμενον ἀναιρεῖ ψυχὴν³⁶.

²⁹ BT: „A kiedy Achior skończył mówić te słowa, **szemrał** cały lud otaczający namiot. Dostojnicy zaś Holofernesa i wszyscy zamieszkujący wybrzeże i ziemię Moabu powiedzieli, żeby posiekać go w kawałki” (Jdt 5, 22).

³⁰ Por. R. J. RAJA, *Księga Judyty*, [w:] *Międzynarodowy Komentarz...*, dz. cyt., s. 603.

³¹ BT: „Włóczą się, szukając żeru; **skowyczą**, gdy się nie nasycą” (Ps 59 [58], 16).

³² BT: „Ale **szemrali** w swoich namiotach, nie słuchali głosu Pańskiego” (Ps 106 [105], 25).

³³ Por. *Księga Psalmów. Wstęp. Przekład z oryginału. Komentarz. Ekskursy*, oprac. S. Łach, Poznań 1990, s. 295.

³⁴ Por. tamże, s. 454.

³⁵ Tamże, s. 456.

³⁶ BT: „¹⁰ Czujne bowiem ucho nasłuchuje wszystkiego i pomruk **szemrania** nie pozostanie w ukryciu. ¹¹ Strzeżcie się więc próżnego **szemrania**, powściągajcie język od złej mowy: bo i skryte słowo nie jest bez następstwa, a usta kłamliwe zabijają duszę” (Mdr 1, 10-11).

Szemranie ludzi jest ukazane w Księdze Mądrości jako grzech, który nie ujdzie karze. Dlatego natchniony autor poucza odbiorcę, aby roztropnie używał daru mowy³⁷.

Syrach także zapisał w swojej Księdze słowa, mówiące o szemraniu.

Syr 10, 25: οἰκέτη σοφῶ ἐλεύθεροι λειτουργήσουσιν καὶ ἀνὴρ ἐπιστήμων οὐ γογγύσει³⁸.

Syr 31, 24: πονηρῶ ἐπ' ἄρτω διαγογγύσει πόλις καὶ ἡ μαρτυρία τῆς πονηρίας αὐτοῦ ἀκριβῆς³⁹.

Syr 46, 7: καὶ γὰρ ἐπηκολούθησεν ὀπίσω δυνάστου καὶ ἐν ἡμέραις Μωυσέως ἐποίησεν ἕλεος αὐτὸς καὶ Χαλεβ υἱὸς Ιεφονιη ἀντιστήναι ἕναντι ἐκκλησίας καλῶσαι λαὸν ἀπὸ ἁμαρτίας καὶ κοπάσαι γογγυσμὸν πονηρίας⁴⁰.

Trzy miejsca w Księdze Syracha mówią o zjawisku szemrania. Zgodnie ze słowami Mędrca nie będzie szemrać człowiek, który posiada wiedzę. Natomiast mieszkańcy miasta będą szemrać przeciwko człowiekowi skąpemu na ucztach. Syrach w tak zwanej *Pochwale Mężów Sławnych* (rozdz. 44n) głosi wielkość władających w Izraelu, ale także gani zło, które się dokonywało w dziejach narodu. Syr 46, 7 wspomina wydarzenie dwukrotnie już powyżej opisane z Lb 14, 2, gdzie Jozue i Kaleb uspokoili szemrający naród⁴¹.

Jedyny z proroków mówiący o szemraniu to Izajasz.

Iz 29, 24: καὶ γνώσονται οἱ τῶ πνεύματι πλανώμενοι σύνεσιν οἱ δὲ γογγύζοντες μαθήσονται ὑπακούειν καὶ αἱ γλώσσαι αἱ ψελλίζουσαι μαθήσονται λαλεῖν εἰρήνην⁴².

Iz 30, 12: διὰ τοῦτο οὕτως λέγει κύριος ὁ ἅγιος τοῦ Ισραηλ ὅτι ἠπειθήσατε τοῖς λόγοις τούτοις καὶ ἠλπίσατε ἐπὶ ψεύδει καὶ ὅτι ἐγόγγυσας καὶ πεποιθὼς ἐγένου ἐπὶ τῶ λόγῳ τούτῳ⁴³.

Iz 58, 9: τότε βοήση καὶ ὁ θεὸς εἰσακούσεται σου ἔτι λαλοῦντός σου ἐρεῖ ἰδοὺ παρέμι ἐὰν ἀφέλης ἀπὸ σοῦ σύνδεσμον καὶ χειροτονίαν καὶ ῥῆμα γογγυσμοῦ⁴⁴.

³⁷ Por. A. G. WRIGHT, *Księga Mądrości*, [w:] *Katolicki komentarz...*, dz. cyt., s. 558.

³⁸ BT: „Studze mądrymu służyć będą wolni, a ten, który posiada wiedzę, nie będzie narzekał” (Syr 10, 25).

³⁹ BT: „Miasto będzie szemrać przeciw skąpemu na ucztach i świadectwo o jego sknerstwie jest prawdziwe” (Syr 31, 24).

⁴⁰ BT: „I dlatego jeszcze, że Panu był doskonale posłuszny, a za dni Mojżesza okazał swą dobroć, on i Kaleb, syn Jefunego, przez to, że stanęli przeciw zgromadzeniu, powstrzymali lud przed grzechami i uspokoili niegodziwe szemranie” (Syr 46, 7).

⁴¹ Por. D. J. HARRINGTON, *Księga Syracha*, [w:] *Międzynarodowy Komentarz...*, dz. cyt., s. 834.

⁴² BT: „Duchem zbłąkani poznają mądrość, a szemrzący zdobędą pouczenie” (Iz 29, 24).

⁴³ BT: „Dlatego tak mówi Święty Izraela: Ponieważ odrzuciliście tę przestrożę, a położyście ufność w krzywdzie i zdradzie i na nich się oparli” (Iz 30, 12).

⁴⁴ BT: „Wtedy zawołasz, a Pan odpowie, wezwiesz pomocy, a On rzeknie: Oto jestem! Jeśli u siebie usuniesz jarzmo, przestaniesz grozić palcem i mówić przewrotnie” (Iz 58, 9).

Księga Izajasza zawiera trzy teksty traktujące o szemraniu. Proto-Izajasz zapowiada czasy mesjańskie, w których każdy człowiek (także i szemrzący) zdobędzie pouczenie. On także wypowiada słowa skargi na naród, który wielokrotnie się buntował przeciw Bogu i nie postępował według Jego zamysłów⁴⁵. Trito-Izajasz zaś mówi o zachęcie do pokuty. Wśród wielu wymienionych przewinień, do zmiany których zachęca Prorok, spotykamy także mówienie przewrotne (γογγυσμός).

Ostatni fragment w LXX mówiący o szemraniu możemy odnaleźć w Księdze Lamentacji.

Lm 3, 39: τί γογγύσει ἄνθρωπος ζῶν ἀνὴρ περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ⁴⁶.

Widzimy tu zachętę natchnionego autora do spokojnego przyjmowania kary Bożej. Nie należy skarżyć się na niedolę, ponieważ „nie jest zamiarem Pana odtrącić na wieki” (zob. Lm 3, 31).

W LXX spotykamy 37 miejsc, w których można dostrzec zjawisko opisane terminami wyrażającymi szemranie. Aż 23 spośród nich (62,16 proc.) odnajdujemy w Pięcioksięgu, a w całości ksiąg historycznych – 26 (70,27 proc.). Grupa ksiąg mądrościowych zawiera ich 7 (18,92 proc.), zaś księgi prorockie – jedynie 4 (10,81 proc.). „Szemranie” pojawia się najczęściej w Księdze Liczb – 12 razy. Drugą z kolei jest Księga Wyjścia – 10 wystąpień terminów określających badaną czynność. Trzecie miejsce zajmują Księga Syracha i Księga Izajasza – po 3 wystąpienia. Czwartymi w kolejności są: Księga Psalmów i Księga Mądrości – po 2. Księgi Powtórzonego Prawa, Jozuego, Sędziów, Judyty i Lamentacji zawierają tylko po jednym miejscu, w którym możemy spotkać się z terminem mówiącym o szemraniu.

Tu rodzi się pytanie o Nowy Testament. Jak problem szemrania rysuje się w Nowym Przymierzu?

NOWY TESTAMENT

W Nowym Testamencie także spotykamy zjawisko szemrania. Wyrażają to terminy znane z LXX i zaprezentowane powyżej, które obecne są na kartach NT.

Termin γογγύζω występuje w Nowym Testamencie 8 razy: Mt 20, 11; Łk 5, 30; J 6, 41. 43. 61; 7, 32; 1 Kor 10, 10 (2 razy)⁴⁷.

Słowo „γογγυσμός” występuje 4 razy: J 7, 12; Dz 6:1; Flp 2, 14; 1 P 4, 9⁴⁸.

Termin γογγυστής pojawia się tylko jeden raz⁴⁹: Jud 16⁵⁰.

⁴⁵ Por. J. JENSEN, W. H. IRWIN, *Księga Izajasza*, [w:] *Katolicki komentarz...*, dz. cyt., s. 640.

⁴⁶ BT: „Czemu się skarży człowiek żyjący? Mąż – na karę za grzechy?” (Lm 3, 39).

⁴⁷ Por. H. BACHMANN, W. A. SLABY, *Konkordanz zum Novum Testamentum Graece von Nestle-Aland 26 Auflage und zum Greek New Testament 3rd edition*, Berlin-New York 1987³, k. 338.

⁴⁸ Por. tamże.

⁴⁹ Jest więc tzw. *hapax legomenon* Nowego Testamentu.

Ostatnie zaś słowo διαγογγύζω pojawia się dwukrotnie: Łk 15, 2; 19, 7⁵¹. Nasze analizy należy rozpocząć od pierwszej w kanonie biblijnym NT Ewangelii według św. Mateusza:

Mt 20, 11: λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου⁵².

Ewangelista Mateusz w *Przypowieści o robotnikach winnicy* mówi o szemraniu najemników po otrzymaniu jednego denara za swoją całodzienną pracę. Sądziłi oni, że „pan winnicy” da im więcej niż tym, którzy za jedną godzinę pracy także dostali po denarze (zob. Mt 20, 12). Wiadomo, że powód szemrania przeciw gospodarzowi jest bezpodstawny: otrzymali bowiem taką zapłatę, o jaką się umówili (w. 13). Jednak autentycznym źródłem ich szemrania jest zazdrość. Pan bowiem okazał się dobry nie tylko dla nich, ale także dla innych pracowników⁵³.

Kolejną księgą NT zawierającą sceny szemrania jest Ewangelia według św. Łukasza, gdzie spotykamy trzy miejsca, w których pojawiają się badane przez nas słowa.

Łk 5, 30: καὶ ἐγόγγυζον οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς αὐτῶν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγοντες· διὰ τί μετὰ τῶν τελωνίων καὶ ἁμαρτωλῶν ἔσθιετε καὶ πίνετε;⁵⁴.

Łk 15, 2: καὶ διεγόγγυζον οἱ τε Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται καὶ συνεισθίει αὐτοῖς.⁵⁵

Łk 19, 7: καὶ ἰδόντες πάντες διεγόγγυζον λέγοντες ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῶ ἀνδρὶ εἰσῆλθεν καταλύσαι.⁵⁶

Ewangelista Łukasz w pierwszym fragmencie opisuje powołanie celnika Lewiego. Drugie zaś szemranie faryzeuszów i uczonych w Piśmie rozpoczyna wyjątkowo głęboki teologicznie rozdział 15 Ewangelii, gdzie jest mowa o miłosierdziu Bożym. Dla faryzeuszów i uczonych w Piśmie było zgorszeniem, gdy wierzący Żyd spożywał posiłek i wchodził pod dach celników czy grzeszników⁵⁷. Samo określenie faryzeuszy znaczący „odcięci”, „odmienni”, „różniący się” – dlatego stronili od wszystkiego, co nie było

⁵⁰ Por. H. BACHMANN, W. A. SLABY, *Konkordanz...*, dz. cyt., k. 338.

⁵¹ Por. tamże, k. 379.

⁵² BT: „Wziąwszy go, **szemrali** przeciw gospodarzowi” (Mt 20, 11).

⁵³ Por. J. HOMERSKI, *Ewangelia według św. Mateusza. Wstęp. Przekład z oryginału. Komentarz*, Poznań-Warszawa 1979, s. 278.

⁵⁴ BT: „Na to **szemrali** faryzeusze i uczeni ich w Piśmie i mówili do Jego uczniów: Dlaczego jecie i pijecie z celnikami i grzesznikami?” (Łk 5, 30).

⁵⁵ BT: „Na to **szemrali** faryzeusze i uczeni w Piśmie: Ten przyjmuje grzeszników i jada z nimi” (Łk 15, 2).

⁵⁶ BT: „A wszyscy, widząc to, **szemrali**: Do grzesznika poszedł w gościnę” (Łk 19, 7).

⁵⁷ Por. F. GRYGLEWICZ, *Ewangelia według św. Łukasza. Wstęp. Przekład z oryginału. Komentarz*, Poznań-Warszawa 1974, s. 147.

zgodne z Prawem⁵⁸. Ostatni fragment mówi o Zacheuszu, do którego w gościnę udał się Jezus. Rzecz ciekawa, że w każdym z powyższych zdań powodem szemrania ludzi jest zbliżenie się Jezusa do grzeszników (ἀμαρτωλῶν)⁵⁹. Jezus natomiast tłumaczy, że to właśnie chorzy potrzebują lekarza, a nie zdrowi (zob. Łk 5, 31 i par.).

Najczęściej na kartach NT, bo aż 5 razy, spotykamy się ze zjawiskiem szemrania w Ewangelii według św. Jana.

J 6, 41. 43. 61: ⁴¹ Ἐγὼ γινώσκω οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶπεν· ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβάς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, [...] ⁴³ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· μὴ γογγύετε μετ’ ἀλλήλων. [...] ⁶¹ εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ ὅτι γογγύζουσιν περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς· τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει⁶⁰.

J 7, 12. 32: ¹² καὶ γογγυσμὸς περὶ αὐτοῦ ἦν πολὺς ἐν τοῖς ὄχλοις· οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ἀγαθὸς ἐστίν, ἄλλοι [δὲ] ἔλεγον· οὐ, ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον. [...] ³² ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος περὶ αὐτοῦ ταῦτα, καὶ ἀπέστειλαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ὑπηρέτας ἵνα πιάσωσιν αὐτόν⁶¹.

Ewangelia św. Jana zawiera dwa fragmenty, w których spotykamy szemranie ludu. W pierwszym przypadku powodem szemrania są słowa Jezusa, który mówi, że jest „chlebem, który zstąpił z nieba” (zob. J 6, 35). Kontynuując swoją mowę, Mistrz z Nazaretu wypowiedział takie zdanie: „Kto spożywa moje Ciało i Krew moją pije, trwa we Mnie, a Ja w nim” (J 6, 56). Słowa te stały się powodem szemrania już nie tylko Żydów, ale nawet samych Jego uczniów. Jednakże „Jezus nie chce retuszować swej nauki, aby spełniała wymagania tłumu”⁶². W drugim fragmencie widzimy zjawisko rozdwojenia między ludźmi, którego efektem jest szemranie – „pokątne mówienie”: jedni są zwolennikami Jezusa, inni zaś są Mu przeciwni. Podobnie w J 7, 32, gdzie faryzeusze przysłuchują się „mówiącemu w podnieceniu” o Jezusie ludowi.

Dzieje Apostolskie także zawierają opis szemrania.

---

⁵⁸ „Faryzeusze – ugrupowanie Żydów separujących się od grzeszników i izraelitów nie wykazujących zbytnej gorliwości kultowej. Z tego powodu nazywano ich oddzielonymi [...]. Uważali się za lepszych od prostych ludzi nie znających Prawa” – H. LANGKAMMER, *Mały słownik biblijny*, Wrocław 1993, s. 64.

⁵⁹ Por. F. GRYGLEWICZ, *Ewangelia...*, dz. cyt., s. 289-290.

⁶⁰ BT: „⁴¹ Ale Żydzi **szemrali** przeciwko Niemu, dlatego że powiedział: Jam jest chleb, który z nieba zstąpił [...]. ⁴³ Jezus rzekł im w odpowiedzi: Nie **szemrajcie** między sobą! [...].

⁶¹ Jezus jednak świadom tego, że uczniowie Jego na to **szemrali**, rzekł do nich: To was gorszy?” (J 6, 41. 43. 61).

⁶² BT: „¹² Gdzie On jest? Wśród tłumów zaś wiele **mówiono** o Nim **pokątnie**. Jedni mówili: Jest dobry. Inni zaś mówili: Nie, przeciwnie – zwoździ tłumy [...]. ³² Faryzeusze usłyszeli, że tłum tak **mówił** o Nim w **podnieceniu**. Kapłani więc wraz z faryzeuszami wysłali strażników celem pojmania Go” (J 7, 12. 32).

⁶² T. OKURE, *Ewangelia według św. Jana*, [w:] *Międzynarodowy Komentarz...*, dz. cyt., s. 1336.

Dz 6, 1: Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων τῶν μαθητῶν ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν Ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς Ἑβραίους, ὅτι παρεθεωροῦντο ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἱ χῆραι αὐτῶν⁶³.

Czasy Kościoła opisane w Dziejach Apostolskich zawierają jedną scenę, w której szemrzą helleniści przeciw Hebrajczykom. Jest to spór znany z wielu miejsc NT, gdy kształtowała się praktyka otwarcia Kościoła na świat pogański. Powodem tego zjawiska było zaniedbywanie uczynków miłosierdzia względem ubogich, pochodzących z pogaństwa⁶⁴.

Kolejne przykłady szemrania spotykamy już w Listach Apostolskich: dwukrotnie w Pawłowych oraz po jednym razie w 1 Piotra i Judy.

1 Kor 10, 10: μηδὲ γογγύετε, καθάπερ τινὲς αὐτῶν ἐγόγγυσαν καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ⁶⁵.

Flp 2, 14: Πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν καὶ διαλογισμῶν⁶⁶.

Święty Paweł trzykrotnie stosuje w swoich Listach terminologię określającą zjawisko szemrania. Pierwszy List do Koryntian opowiada o zachęcie Apostoła skierowanej do wspólnoty Kościoła korynckiego. „Wzmianka o szemraniu jest aluzją do wystąpienia Koracha, który buntował się przeciwko władzy Mojżesza i nie uznawał kapłańskich przywilejów rodu Aarona”⁶⁷. Natomiast w Liście do Filipian poucza wiernych o tym, by byli pokorni. Powołuje się przy tym na znany przykład związany z dziejami Izraelitów, wiele razy szemrzących przeciw Bogu i przeciw zwierzchnikom, których On ustanowił nad ludem⁶⁸.

Pierwszy List Świętego Piotra tak mówi o szemraniu.

1 P 4, 9: φιλόξενοι εἰς ἀλλήλους ἅνευ γογγυσμοῦ⁶⁹.

Piotr Apostoł naucza wiernych, żeby byli gościnni⁷⁰. Zdarzało się jednak, że wierni, owszem, byli gościnni, ale dokonywało się to w sposób niedoskonały (zapewne szemrali z powodu niewygody)⁷¹, a przecież – jak to mówi Apostoł – „radosnego dawcę miłuje Bóg” (por. 2 Kor 9, 7).

⁶³ BT: „Wówczas, gdy liczba uczniów wzrastała, zaczęli helleniści **szemrać** przeciwko Hebrajczykom, że przy codziennym rozdawaniu jałmużny zaniedbywano ich wdowy” (Dz 6, 1).

⁶⁴ Por. K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. 1, Poznań-Kraków 1999, s. 625.

⁶⁵ BT: „Nie **szemrajcie**, jak niektórzy z nich **szemrali** i zostali wytraceni przez dokonującego zagłady” (1 Kor 10, 10).

⁶⁶ BT: „Czyńcie wszystko bez **szemrań** i powątpiewań” (Flp 2, 14).

⁶⁷ K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny...*, t. 2, dz. cyt., s. 140.

⁶⁸ Por. T. JELONEK, *Wprowadzenie do Listów Świętego Pawła*, Kraków 1998, s. 55.

⁶⁹ BT: „Okazujcie sobie wzajemną gościnność bez **szemrania!**” (1 P 4, 9).

⁷⁰ „Gościnność była zarówno w Izraelu, jak i w jego bliższym i dalszym otoczeniu, powszechnie uważana nie tylko za cnotę, ale również za obowiązek społeczny [...]. Naturalnie powinność ta wydawała się często uciążliwa, jak każe przypuszczać dodatek: *bez szemrania*” – por. K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, L. STACHOWIAK, *Komentarz praktyczny...*, t. 2, dz. cyt., s. 527.

Ostatni fragment NT zawierający scenę szemrania znajduje się w Liście Świętego Judy.

Jud 16: Οὗτοί εἰσιν γογγυσταὶ μεψίμοιροι κατὰ τὰς ἐπιθυμίας ἑαυτῶν πορευόμενοι, καὶ τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν⁷².

Juda w swoim dziele charakteryzuje fałszywych proroków, którzy między innymi szemrzą i są niezadowoleni z tego powodu⁷³, że ludzie nie otaczają ich szczególnie wysublimowaną czcią.

Nowy Testament zawiera łącznie 15 terminów obrazujących szemranie. Najczęściej możemy spotkać badaną terminologią w Ewangeliach – łącznie 9 wystąpień (60 proc.). W całej zaś grupie ksiąg historycznych NT spotykamy 2/3 wszystkich słów określających szemranie. Zjawisko to możemy jeszcze spotkać w grupie ksiąg mądrościowych NT – 1/3 wystąpień.

Najliczniej pojawia się to zjawisko u św. Jana w jego Ewangelii – łącznie 5 terminów. Drugie miejsce ma św. Łukasz – 4. Św. Paweł – 3 wystąpienia. Pozostali: Mateusz, Piotr i Juda po jednym wystąpieniu analizowanej terminologii.

Teologiczne podsumowanie

Szemranie ludzi przewija się przez całe Pismo Święte – od Księgi Wyjścia aż do Listu Świętego Judy. Ogółem poddaliśmy analizie 52 miejsca w LXX i NT, w których pojawiały się słowa mówiące o szemraniu. Rzecz interesująca, że częstotliwość występowania zjawiska szemrania jest bardzo zbieżna tak w LXX, jak i w NT. Wiemy już, że zdecydowana większość (LXX – 70,27 proc.; NT – 66,67 proc.) „szemrań” występuje w księgach historycznych. Drugą grupę w kolejności zajmują księgi mądrościowe, które zasadniczo pouczają o zaniechaniu szemrania. Prorocy mówią o szemraniu tylko w ST; Apokalipsa (jedyne dzieło prorockie NT) nie zawiera żadnego miejsca związanego z naszym tematem.

Tak w Starym jak i w Nowym Testamencie ludzie szemrzą przeciw tym, których ustanowił Bóg jako zwierzchników nad ludem. Co więcej, ludzie buntują się i szemrzą nawet przeciw samemu Bogu. Na podstawie przeanalizowanych miejsc należy stwierdzić, że ludzie szemrzą przeciw innym osobom, gdy okoliczności życia nie układają się po ich myśli.

---

⁷¹ Por. C. S. KEENER, *Komentarz historyczno – kulturowy do Nowego Testamentu*, Warszawa 2000, s. 558.

⁷² BT: „Ci zawsze **narzekają** i są niezadowoleni ze swego losu, choć postępują według swoich żądz. Usta ich głoszą słowa wyniosłe i dla korzyści mają wzgląd na osoby” (Jud 16).

⁷³ Por. P. REYMOND, *List św. Judy*, [w:] *Międzynarodowy...*, dz. cyt., s. 1674.

Brak pokarmu i napoju, niemożność wejścia do Ziemi Obiecanej, pragnienie władzy – to tylko niektóre źródła szemrania ludu Starego Przymierza. Prorocy często wzywali lud do nawrócenia z grzechów i niewierności, do których należy także i szemranie. W niektórych przypadkach możemy spotkać przykładowe ukaranie szemrzących, w innych zaś Bóg w swojej dobroci udziela hojnie tego, o co wołają – szemrząc. ST zapowiada także czasy mesjańskie, w których każdy człowiek (nawet szemrzący) znajdzie odpowiednie pouczenie o Bożym Prawie.

Mowa Jezusa o Eucharystii – spożywaniu Jego ciała i krwi – stanowi powód do szemrania. Wymaga bowiem od słuchaczy radykalnej zmiany poglądów i posłuszeństwa Jezusowi. Zdarza się, że ludzie pragną, aby Bóg stosował się do ich mentalności (np. *Przypowieść o robotnikach w winnicy*). Ewangelista Jan zwraca uwagę na różne podejścia do ludzi, którzy szemrzą o Jezusie – jedni są Mu przeciwni, a inni uważają Go za Mesjasza. W tym zdaniu wyraźnie widzimy „pozytywne” zjawisko szemrania – dobre mówienie o Jezusie (por. J 7, 12).

W życiu Kościoła opisanym na kartach NT także spotykamy szemranie, bądź to przeciw jego zwierzchnikom, bądź przeciw współbraciom w wierze.

Kraków

KS. BOGDAN ZBROJA

Summary

Biblical „grumble”

The human grumble is a common situation in various biblical chapters. There are more than fifty places, which mention such a talk. Not always it refers to objection to God; the people grumble at each other, too. The article above depicts every Bible's text, which develops this theme. The basis cause of such a behavior, as it can be concluded from the analysis, is a dissatisfaction with one's own life, with one's own fate. Sometimes the people grumble because of disagreement with prophet's call or demands. Such an attitude is observed also during Church's history. The elaboration makes it possible to discover a specific of this human behavior, whose roots are present already in the Book of Exodus.